

Zevachim 72 by Rabbi Aharon Sorscher

www.shasilluminated.org For more shiurim on any Masechta go to

דף עב

בענין ביטול ברוב

וניבטלו ברובא. ופי' רש"י משום דאחרי רבים להטות. ונקדים קצת דיש ב' מיני ביטול ברוב ביטול לח בלח שנתערב לגמרי וביטול יבש ביבש כסוגין דכל חתיכה נשארה בפני עצמה ומיקרי תערובות דלא ידעין איזו אסור ואיזו מותר. ויש עוד דין דילפינן מאחרי רבים להטות דכל דפריש מרובא פריש. והא פשיטא דכל דפריש הוא דתלינן דהחתיכה הוא מן הרוב ולא מן המיעוט והיינו שהרוב מברר את הספק, וביטול לח בלח הוא דהאיסור נתהפך ונעשה היתר דבדאי יכול לאכול הכל בבת א', והיינו מדין רובו ככולו דכל התערובות מקבל הדין של הרוב. ויש לחקור בביטול יבש ביבש אם הוא כמו כל דפריש דהיינו שתלינן בכל חתיכה שהוא היתר או אם הוא כמו ביטול לח בלח דהאיסור נתהפך להיות היתר, ונבאר להלן.

ועיין גר"ח על הש"ס ב"ק ריש המניח דמסביר איך ילפינן ב' הדינים מהפסוק אחרי רבים להטות הן הדין של רובו ככולו דהמיעוט הוא כמאן דליתיה ויש לה דינים של הרוב והן הדין שרוב מברר את הספק. וביאר דאחרי רבים להטות הוא דהולכים אחר רוב בב"ד, ובב"ד בעינן ב' דינים חדא דהב"ד יפסקו אמת ועל זה בא הכתוב לומר דאם רוב הדיינים פוסקים כן אמרינן שזה האמת וזהו ברור של רוב דהאמת הוא כרוב הדיינים, ועוד צריך מספר דיינים לגבי הפסק דהיינו ג' או כ"ג וכשיש מחייבים ויש פוטרים אף אם האמת הוא כהרוב המחייבים מ"מ חסר מספר הדיינים הפוסקים כן דרך רוב הדיינים פוסקים כן ומוכרח דאמרינן רובו ככולו והאיסור נתהפך להיות היתר ולכן הדיינים הפוטרים נתהפכו להיות דיינים המחייבים ויש מנין של ג' או כ"ג. ועיין עוד בזה בשערי ישר ש"ג סוף פ"ד דביאר כעין הגר"ח, דבב"ד בעינן ב' דברים בעינן שנדע שהאמת עם המרובים ובה יש הדין שרוב מברר, וגם בעינן שיהתפך הדבר ויהיה חלות פסק ובה בעינן שהמיעוט יתבטל להרוב עיי"ש. [ולו נראה בדרך יותר פשוט, דהלימוד הוא בכלל דלא חשבינן להמיעוט וכמאן דליתא, ואינו מה מצינו מדיינים אלא גזרת הכתוב דנלמוד מלשון הקרא אחרי רבים להטות, ולכן בתערובת כשאין מחשבים עם המיעוט אז יכול לאכול כולו, ובספק כמו חנויות אם אין מחשבים עם מיעוט המוכר נבלה אז הוי כמו כולו מוכרים בשר שחוטה, ודו"ק היטב].

ונחלקו הראשונים לגבי תערובות יבש ביבש, דהרא"ש (חולין פ"ז סל"ז) סבר דאף ביבש ביבש יכול אדם א' לאכול הכל בבת א', ולדידיה פשיטא דהוי כמו לח בלח דנתהפך האיסור להיות היתר, אבל תוס' חולין דף ק. ד"ה בריה שאני מצדד דאדם א' א"י לאכול הכל, והרשב"א בתוה"ב בית ד' ש"א (עמוד י"ז בהספר) סבר דאדם א' יכול לאכול הכל בזה אחר זה אבל לא בבת א' והובא כל זה בב"י סי' ק"ט, והשו"ע שם הביא שיטת התוס' דאדם א' לא יאכל הכל, והרשב"א דיכול לאכול בזה אחר זה, ולא הביא שיטת הרא"ש. וכמה אחרונים ביארו דנחלקו אם ביטול יבש ביבש הוא כמו ביטול לח בלח שנעשה כולו היתר, או דהוא כמו הלך אחר רוב דבכל חד תלינן דהוא מן הרוב והוא היתר, כן משמע בביאור הגר"א סי' ק"ט, וכ"כ בספר תורת זרעים בשם הגרי"ז, וכתב דהא דבעינן ביטול הוא רק שלא יהיה קבוע, וכן הוא בדברי יחזקאל סי' ט"ו אות כ"ג, ולכא' קשה כמ"ש היד יהודה סי' ק"ט ס"ק ט' דבדאי לא שייך פסק דיכול לאכול כולו בזה אחר זה ובדאי יעבור איסור, ועיין משנת רבי אהרן חולין סי' ז' שביאר דאחר דתלינן בכל חד שהוא מותר אז אמרינן דבטל ונתהפך עיין שם וכעין זה בח' הגר"ש בבא מציעא סי' ו' ובחזון איש ערלה סי' ג' אות ב'. אבל הגדולי הפוסקים כתבו דאף להרשב"א יכול לאכול כולם בבת אחת מדאורייתא והא דבעינן לאכול בזה אחר זה הוא מדרבנן כן הוא בט"ז סי' ק"ט ס"ק א' ובפמ"ג שם, ובחוות דעת סי' צ"ח ס"ק ח' ויד יהודה סי' ק"ט ס"ק ט', וכן הביא המשנה ברורה סי' תמ"ז ס"ק ל' ולכן פסק שאין כאן דין בל יראה דאורייתא בנתערב מצה ברוב חמץ, וכן משמע בהרשב"א דהוקשה להרשב"א למה לא בעינן שישים מדרבנן כמו בלח בלח, ובאמת יש ראשונים שסבר שאף ביבש ביבש בעינן שישים עיין בב"י סי' ק"ט, והרא"ש תי' דכל שלא נבלע האיסור בהיתר לא גזרו וכן הוא

ברא"ה בבדק הבית על הרשב"א שם, אבל הרשב"א סבר דזה לא מספיק ולכן חידש דרבנן בעי שישים רק כשיש ודאי איסור במה שאוכל, עיין בזה בשערי ישר שער ג' פרק ט'.

בענין בריה

תוד"ה וליבטלו ברובא. דמטעם בריה אין לנו לומר דלא בטיל וכו' עכ"ל. עיין כל הדיבור. והנה מצינו דין בריה גבי גיד הנשה דאינו בטל וגבי עוף טמא בין בחייה בין במיתתה בחולין דף ק"ב לגבי דאין צריך כזית, ובצפור טהורה לגבי אבר מן החי הוי בריה ולכן בחייה בכל שהוא אבל לגבי נבלה אינו כברייה ולכן בעי כזית, וכן במכות דף י"ג כתב דנמלה חייב על כל שהוא משום בריה, אבל כאן גבי שור הנסקל וגבי נבלה אין בזה דין בריה וכן גבי חלב ודם, וקשה להראשונים למה, ויש ב' שיטות הראשונים בהבנת הענין, שיטת התוס' הכא ובחולין דף ק' וברא"ש שם בחולין (פ"ז סי' ל"ג) והסמ"ג (לאוין קל"ט) וספר התרומה סי' נ' דכל דין בריה הוא כמו מפרש, דהיינו כשהתורה מפרש החפץ של האיסור גיד או עוף טמא או אבר מן החי אמרינן דכוונת התורה הוא לחייב על חפץ זה בין גדול בין קטן, אבל אם מה שפירש התורה בהאיסור אינו חפץ בפני עצמה כמו נבלה או חלב או טבל (ולשון הרא"ש הוא דכשיחלק עדיין שמו עליו ופי' שם האיסור עליו) אז אין כאן דין בריה כלל. ולשיטה זו לא בעינן בריית נשמה דגיד הוי בריה אף דלא הוי בריית נשמה ורבנן במתני' דמכות לא אמר זה רק לדבריו של ר"ש.

ושיטת הרמב"ן והר"ן בחולין דף צט: והרשב"א שם ובתורת הבית (ב"ד ש"א דף יד.) דלא בעינן שיפרש התורה שם האיסור אלא כל שהוא כברייתו והוי בריה בפנ"ע בכלל, אלא שיש ג' תנאים, חדא דהאיסור הוא מתחלת ברייתו לאפוקי נבלה ושור הנסקל, ב' דיהיה בריית נשמה לאפוקי טבל וכלאי הכרם וכדומה ומקור דבר זה הוא מהגמ' מכות דף ט"ז ע"ב דבריית נשמה חשיבא ולכן אין חטה של טבל בריה, והתוס' סבר דלא ס"ל כן דא"כ גם גיד הנשה אינה בריה, ומוכח דהתי' אמיתי הוא דהתורה לא פירש חטה גבי טבל, אבל לדעת הראשונים כל שבא מן החי כמו גיד או אבר מן החי מיקרי בריית נשמה, ג' בעינן כשיחלק אין שמו עליו לאפוקי חלב וכדומה (וזה שם החפץ ואינו כמו תוס' והרא"ש דבעינן שיהיה לו שם האיסור שאסרה תורה וכן ביאר החו"ד סי' ק' ס"ק ד').

והנה לכאן אין כאן נפק"מ להלכה בין השיטות, רק הכרז"פ סי' ק' רצה לחדש דלהשיטה השניה שרצים אינם בריה משום שלא אסרו מתחלת ברייתו משום דבעינן שרץ השורץ על הארץ אלא שכתב דזהו רק לימוד זכות, והאחרונים הק' עליו דבמכות דף ט"ז מבואר דאוכל נמלה אחת חייב משום בריה. והחו"ד ביאורים ס"ק ה' ביאר דאין הכוונה תחלת ברייתו אלא עיקר הסברא הוא דבעינן שיהיה מין איסור דהיינו שיהא אסור בעצם ולא במקרה, והביא רא' דאף נבלה צריך להיות בריה משום דאסור מתחילת ברייתו משום איסור אינו זבוח, וגם טרפה מרחם כן, ומוכרח דיסוד הדבר דאינו מין אסור ואינו אסור מחמת עצמו אלא משום דלא נשחטה כראוי. והרע"א על זה דא"כ למה הוי אבר מן החי נבלה ומה החילוק בין אבר מן החי לאינו זבוח, [ונ"ל דאבר מן החי הוי מין איסור דבעל חי כל זמן שהם בחיים מיקרי דמינם אסור ודו"ק].

בענין חתיכה ראויה להתכבד

תוד"ה אלא למאן דאמר את שדרכו לימנות. תימה מי גרע שור גדול מאת שדרכו לימנות וכו' ונראה לפרש משום חטאות המתות פריך וכו' דמשמע אפי' חטאת העוף וכו' עכ"ל. ומבואר מדברי התוס' דאף בהמה שלמה בעורה מיקרי ראויה להתכבד כיון דיכול להפשיטה ולחותכה. והרשב"א בתורת הבית (ב"ד ש"א דף יג:) הוכיח מקושיית תוס' דכל שהחתיכה כשלעצמה הוא יותר גדול לא מיקרי חתיכה הראויה להתכבד. והשערי דורא הביא מר"ת דהתיר תרנגולת בנוצתה דמחוסר מעשה גדול ומשמע דאם הוא רק מחוסרת חתיכה הוי ראויה להתכבד. והרא"ש סוף פרק גיד הנשה הביא כל השיטות ודחה אותם וסבר כתוס' דאף אם לא נפשט הבהמה כלל הוי חתיכה הר"ל. והמחבר סי' ק"א ס"ג הביא דעת המתירים בחתיכה גדולה סתם והאוסרים בשם יש חולקים, והרמ"א כתב דהמנהג הוא להחמיר חוץ מתרנגולת בנוצתה. [והיה נראה קצת לבאר דפלוגתם תלוי אם הא דראויה להתכבד ואת שדרכו לימנות הוי סבה למה לא בטל או סימן על חשיבותה, דלשון התוס' משמע דהוי סימן דכולל דין חר"ל אם דין של את שדרכו לימנות, ולכן אף ששור גדול אינו ראוי להתכבד כמו שהיא פשיטא שהוא חשוב יותר מחתיכה בעלמא ומרמוני באדן אף שפעמים שנמכר באומד, משא"כ

להרשב"א הא דראויה להתכבד הוי סבה, ולכן אם בפועל אינו ראוי להתכבד בטל וכן דבר שבמנין הוי סבה כנ"ל].

בא"ד. והא דאמר' בסוף הערל דחתיכה של חטאת טמאה במאה של חטאת טהורה תעלה התם אפי' תבטל לא חשיב ראוי להתכבד בפני אורחים כהנים וכו' עכ"ל. והק' הרע"א אם כן מה הק' התוס' למעלה דשור הנסקל לא יתבטל משום דראוי להתכבד בפני האורחים הא מיירי בזבחים ובזה אינו ראוי להתכבד, ותי' דרק אחר שהקרבת נקרב חשיבי אינו ראוי להתכבד, אבל כל זמן שהוא בחיים הוי ראוי להתכבד לפי מלך מלכי המלכים, וכן תי' הכרתי ופלתי סי' ק"א אות א'.